

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ІМЕНІ В.М.КОРЕЦЬКОГО

01001, Україна, м.Київ
вул. Трьохсвятительська, 4
тел. (044) 278 5155
E-mail: idpnanu@gmail.com
Код ЄДРПОУ 05417130

NATIONAL
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
KORETSKY INSTITUTE
OF STATE AND LAW

4, Triokhsviatytelska str.,
01001, Kyiv, Ukraine
tel. (044) 278 5155
E-mail: idpnanu@gmail.com
EDRPOU code 05417130

24.06.2025 № *126/200*
на № 04-30/17-2025/131875 від 05.06.2025

Голові Комітету Верховної Ради
України з питань соціальної
політики та захисту прав ветеранів
Галині ТРЕТЬЯКОВІЙ

У відповідь на Ваш лист № 04-30/17-2025/131875 від 05.06.2025 року надсилаємо інформаційно - аналітичні матеріали до слухання у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему: «Чи потрібний законодавчо встановлений норматив робочих місць для працевлаштування ветеранів війни на підприємствах, установах, організаціях (державний, приватний сектор) та який?».

Інформаційно - аналітичні матеріали підготовлено старшою науковою співробітницею відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, к.ю.н., доценткою Галиною Труною (g.trunova@ukr.net; тел. 0971873393).

Додаток: інформаційно - аналітичні матеріали – 6 арк.

З повагою,
директор Інституту

Олександр Скрипнюк
Олександр СКРИПНЮК

Інформаційно - аналітичні матеріали
до слухання у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної
політики та захисту прав ветеранів на тему: «Чи потрібний законодавчо
встановлений норматив робочих місць для працевлаштування ветеранів
війни на підприємствах, установах, організаціях (державний, приватний
сектор) та який?»

Відповідно до Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу (частина перша статті 17); захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України (частина перша статті 65); держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (частина п'ята статті 17).

Військовослужбовці, інші громадяни, які залучені до виконання обов'язків оборони держави, виконують обов'язок щодо захисту Вітчизни у Збройних Силах України та інших військових формуваннях не заради отримання спеціальних статусів, зокрема привілеїв, пільг чи компенсацій. Водночас припис частини п'ятої статті 17 Конституції України чітко покладає на державу конституційний обов'язок щодо створення системи посиленої соціальної підтримки військовослужбовців і членів їхніх сімей, що поширюється не тільки на спеціальні пенсії та допомогу для них, а й підтримку у сфері охорони здоров'я, освіти, а також наданні житла та спеціальних підтримчих заходів під час їх переходу до цивільного життя (Рішення Конституційного Суду України від 6 квітня 2022 року № 1-р(II)/2022).

Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року № 1209-р визначає стратегічною ціллю номер один – відновлення людського капіталу та добробуту ветеранів/ветеранок, членів їх сімей, включно з забезпеченням працевлаштування та освітою ветеранів та ветеранок, а також удосконалення стимулюючих механізмів підтримки роботодавців щодо

працевлаштування ветеранів/ветеранок, зокрема тих, яким встановлено інвалідність внаслідок війни, членів сімей ветеранів/ветеранок.

Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-XII визначено основні напрямки захисту ветеранів війни, а саме: у сфері створення належних умов для підтримання здоров'я та активного довголіття; організації соціального та інших видів обслуговування, зміцнення матеріально-технічної бази створених для цієї мети закладів і служб та підготовки відповідних спеціалістів; виконання цільових програм соціального і правового захисту ветеранів війни; надання пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності відповідно до професійної підготовки і з урахуванням стану здоров'я.

Згідно із даними Звіту «Працевлаштування ветеранів та ветеранок: бар'єри та адаптаційні виклики» квітень-травень 2025 року більше половини опитаних ветеранів та ветеранок зіштовхнулися з перешкодами при працевлаштуванні (57%).¹ Зазначене свідчить про нагальну актуальність і затребуваність встановлення нормативів робочих місць для ветеранів та ветеранок при працевлаштуванні на законодавчому рівні.

Принагідно зауважимо, що у зазначеному Звіті проаналізовано навички, які допомагають ветеранам працевлаштуватися та працювати. Професійні навички та досвід військових – це цінний капітал, нові ідеї та інновації для розвитку економіки країни. Це питання потребує детального аналізу та популяризації. Зокрема, роботодавці при оголошенні вакансій можуть висувати вимоги до претендентів саме з урахуванням певних загальних критеріїв щодо навичок здобутих на військовій службі, які є надзвичайно затребуваними в цивільному житті. Цікавим є досвід Ізраїлю щодо позитивного впливу ветеранів ЦАХАЛ на розвиток високих технологій

¹ Звіт «Працевлаштування ветеранів та ветеранок: бар'єри та адаптаційні виклики» квітень-травень 2025 року. Український ветеранський фонд. Мінветеранів. URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2025/06/Pratsevlashtuvannia_veteraniv_ta_veteranok_bariery_ta_adaptatsiyini.pdf

промисловості в Ізраїлі². Зазначене вимагає скоординованої роботи з соціальними партнерами та вироблення узгодженої позиції.

Встановлення нормативів робочих місць (квотування або ж встановлення цілей щодо працевлаштування) для соціальної реінтеграції ветеранів/ветеранок у цивільне життя – це стала практика у світі.

Історично витоки встановлення нормативів робочих місць (квотування) сягають початку ХХ століття та виникли за часів Першої світової війни, коли в Німеччині та Австрії були прийняті правила та закони, які сприяли інтеграції поранених солдатів. Пропозиції щодо резервування робочих місць для ветеранів з інвалідністю через системи квот вперше обговорювалися на міжнародній конференції між союзниками в 1920 році, яка рекомендувала національним урядам ухвалити законодавство, яке б зобов'язувало державних і приватних роботодавців наймати колишніх солдатів з інвалідністю. Комітет експертів, який зібрався в 1923 році під егідою МОП, підтримав використання юридичних зобов'язань для сприяння працевлаштуванню колишніх солдатів з інвалідністю і запропонував, щоб роботодавці, які мали визначену кількість працівників, охоплювалися законодавством, з винятками для тих, хто зазнав певних труднощів. Звільнені роботодавці або ті, хто не досяг цільового відсотка, зобов'язані були сплатити збір або штраф³.

Наразі у багатьох країнах світу існують різні програми щодо соціальної реінтеграції та працевлаштування ветеранів. У США Законом про переваги ветеранів 1944 року (the Veterans' Preference Act of 1944) передбачені преференції для ветеранів при працевлаштуванні. Так, станом на вересень 2024 року понад 700 000 ветеранів працювали в різних федеральних департаментах і відомствах США, що становить майже чверть усіх цивільних

² Megan Cistulli (2023) Israeli Defense Force Veteran Reintegration: why does the veteran reintegration system work so well in Israel, London School of Economics Undergraduate Political Review, 6(1), 30-52. URL: <https://upr.lse.ac.uk/articles/75/files/65123c48eae98.pdf>

³ Thornton, Patricia. Employment Quotas, Levies And National Rehabilitation Funds For Persons With Disabilities: Pointers For Policy And Practice. ILO. 1998. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcms_106625.pdf

працівників федерального уряду⁴. Згідно з канадською Національною стратегією зайнятості ветеранів, державна служба визначена як лідер з працевлаштування для ветеранів⁵. У Великій Британії передбачені преференції для ветеранів при працевлаштуванні на державну службу, а також стимули для роботодавців в пільгах щодо страхування⁶.

Позитивно оцінюючи законодавчі ініціативи викладені в проектах законів реєстр. № 13180 від 17.04.2025 та реєстр. № 13180-1 від 01.05.2025 (альтернативний), відзначимо, що альтернативний проект закону реєстр. № 13180-1 від 01.05.2025 містить більш ґрунтовні пропозиції та механізми реалізації нормативів робочих місць для працевлаштування учасників бойових дій. На відміну від проекту реєстр. № 13180, альтернативним законопроектом вносяться зміни до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який є спеціальним нормативно-правовим актом та визначає правовий статус ветеранів війни.

Заразом аналіз проекту закону реєстр. № 13180-1 від 01.05.2025 викликає певні міркування. Так, положеннями законопроекту реєстр. № 13180-1 одним з напрямків підтримки працевлаштування учасників бойових дій визначається, зокрема, організація та фінансування професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки учасників бойових дій для забезпечення їх працевлаштування. Водночас проектом закону не передбачено завершених механізмів реалізації зазначених положень. Не визначено узгодженої позиції з положеннями Законів України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI та «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 № 4312-VI.

Також необхідно узгоджувати відповідні положення щодо підтримки працевлаштування учасників бойових дій з іншими програмами і стратегіями

⁴ VetSuccess Serving the Displaced Federal Workforce: How Federal Layoffs Are Impacting the Veteran Workforce. URL: <https://www.americanvetgroup.com/how-federal-layoffs-are-impacting-the-veteran-workforce>

⁵ Canada launches first strategy to support Veteran employment. URL: <https://www.veterans.gc.ca/en/about-vac/our-values/national-veterans-employment-strategy/national-veterans-employment-strategy>

⁶ Employment schemes for veterans. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/employment-schemes-for-veterans>

соціального, економічного та екологічного розвитку та сприяти їм. Наразі Міністерство економіки України активно розробляє стратегію зайнятості населення, якою передбачається створення нових робочих місць: підтримка МСП, залучення інвестицій, розвиток соціального підприємництва; професійну переорієнтацію: можливості для підвищення кваліфікації відповідно до потреб ринку; забезпечення інклюзивності: гнучкі та дистанційні форми роботи для молоді, жінок, ветеранів, людей з інвалідністю; реформу системи служби зайнятості: цифровізація публічних послуг, прийняття нового Трудового кодексу, прозора взаємодія з роботодавцями⁷.

На додаток варто розглянути питання нормативів робочих місць для ветеранів у взаємозв'язку з Стратегією національної оборони і сумісними сферами питань. Проаналізувати питання про доцільність встановлення більш підвищених нормативів робочих місць для ветеранів у сфері державної служби пов'язаної з оборонною та правоохоронною сферою або ж встановити додаткові преференції для ветеранів/ветеранок війни при прийнятті на роботу у зазначеній сфері.

Зауважимо, що не сприяють правовій визначеності і положення статті 16-7 проєкту закону № 13180-1 щодо відповідальності за порушення порядку сплати внесків на підтримку працевлаштування учасників бойових дій, які є надзвичайно складними для сприйняття та виконання, а також ускладняють роботу роботодавцям. Стаття потребує доопрацювання відповідними фахівцями з метою сприяння прозорості та простоти її виконання. У п. 3 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 28 червня 2010 р. № 17-рп/2010 зазначається, що одним з елементів верховенства права є принцип правової визначеності, в якому стверджується, що обмеження основних прав людини і громадянина та втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлених такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-

⁷ В Україні розробляють Стратегію зайнятості населення. URL: https://biz.ligazakon.net/news/236080_v-ukran-rozroblyayut-strategyu-zaynyatost-naselennya

якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремити правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки. Основна мета нормативів - заохотити роботодавців досягти цільової норми, а не збільшити дохід. Світова практика свідчить про відхід від штрафних санкцій у напрямку заохочення роботодавців щодо працевлаштування ветеранів війни.

Підсумовуючи, відзначимо своєчасність та затребуваність законодавчих ініціатив щодо встановлення нормативу робочих місць для учасників бойових дій при працевлаштуванні. Положення проєкту закону реєстр. № 13180-1 від 01.05.2025 щодо обов'язкових нормативів в органах державної влади та в органах місцевого самоврядування заслуговують на підтримку. Також відзначимо, що розбудова партнерських відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, ветеранськими організаціями, громадськими організаціями, вищими навчальними закладами, науковими установами, роботодавцями та профспілками по всій країні має важливе значення для створення спільноти, орієнтованої на працевлаштування учасників бойових дій.

**Старша наукова співробітниця
відділу проблем цивільного, трудового
та підприємницького права Інституту держави
і права імені В.М. Корецького НАН України,
к.ю.н., доцентка**

Г.А. Трунова